

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента кафедри інженерії та технологій виробництва Українського державного університету імені Михайла Драгоманова Щербак Людмили Валеріївни на дисертацію Горбацьо Івана Івановича «Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластеру», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології)

Актуальність дисертаційної роботи Формування кваліфікованих кадрів для туристичної галузі є ключовим фактором її успішного розвитку. Цей процес вимагає не тільки створення ефективної системи освіти та професійної підготовки фахівців, але й удосконалення освітнього процесу для майбутніх педагогів, які будуть задіяні в цій сфері.

Важливим завданням є підготовка вчителів до популяризації туристичної галузі серед учнів та організації туристичних заходів. Це стосується як загальноосвітньої, так і профільного навчання технологій.

Вчителі технологій володіють унікальними компетенціями, що розширює їх професійний досвід, в тому числі у сфері туризму. Їхні навички роботи з інструментами, матеріалами та технологіями є цінним при організації різноманітних туристичних заходів, особливо тих, що пов'язані з побутом та проживанням на природі.

Зростаюча популярність активних форм відпочинку серед учнівської молоді створює нові виклики для освітньої системи. Організація та супроводження таких заходів вимагає глибокого розуміння потреб освітнього процесу в контексті активного туризму.

Фахівці з туристичного супроводу, як правило, мають вузьку спеціалізацію і не завжди можуть задовольнити всі потреби педагогів. Спортсмени, які часто виконують функції експедиційних провідників, володіють фізичною витривалістю та навичками орієнтування, але можуть не мати достатніх знань з історії, культури та інших гуманітарних дисциплін. Екскурсоводи, які працюють у музеях чи парках, мають глибокі знання в своїй сфері, але не завжди мають досвід забезпечення безпеки туристів на відкритому просторі.

Тому виникає питання щодо адекватної підготовки педагогів до ефективного планування та здійснення екскурсій чи експедицій з учнями.

Існує розбіжність між суспільним попитом на вчителів, які здатні професійно організовувати туристичні подорожі, і недостатньою увагою до такої підготовки у вищих педагогічних закладах. Для подолання цієї суперечності необхідно оновлення підходів до професійно-туристичної підготовки майбутніх учителів, зокрема вчителів технологій.

На наш погляд, досліджувана проблема відноситься до перспективних, оскільки, до останнього часу не була об'єктом спеціальних педагогічних досліджень. Проблема вимагає серйозних наукових узагальнень, що і зроблено в рецензованій дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Високу актуальність дисертаційного дослідження підтверджено також тим, що вона відповідає науковому напряму кафедри технологічної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова «Актуальні питання підготовки вчителя технологій у умовах сучасних викликів» та в межах науково-дослідної роботи «Багаторівнева система підготовки педагогів профільного і професійного навчання в умовах освітньо-науково-виробничого кластера» (номер державної реєстрації 0122U000047).

Тема затверджена (протокол №5 від 28.11.24) Вченою радою Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації

Найбільш вагомими результатами, отриманими в дисертаційному дослідженні, на наш погляд, є такі: формування освітнього кластера «Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу»; розроблено модель, спрямовану на розвиток підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера; інструментарій дослідження підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що апробовано авторський навчально-методичний комплекс підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера.

Нові факти, одержані здобувачем: *вперше* спроектовано й теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера; *розроблено та апробовано* модель, спрямовану на розвиток підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера; *експериментально перевірено* ефективність моделі підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера та педагогічних засад її реалізації.

Удосконалено інструментарій дослідження підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера.

Уточнено сутність понять «готовність до туристичного супроводу», «інноваційний освітній кластер».

Подальшого розвитку набули положення щодо використання можливостей сфери туризму у професійній підготовці вчителя технологій та розвитку краєзнавчої компетентності учнів.

Значення отриманих автором результатів для практики полягає в тому, що апробовано авторський навчально-методичний комплекс підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у процесі удосконалення програм підготовки вчителя технологій, а також у системі неперервної та неформальної освіти.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Довжанського закладу загальної середньої освіти I-III рівнів Східницької селищної ради Дрогобицького району Львівської області (довідка №1 від 17.12.2024 року); Державного навчального закладу «Угнівський аграрно-будівельний професійний ліцей» Шептицького району Львівської області (довідка №1 від 8.01.2025 року); Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького (довідка №2164-15-08 від 27.12.2024 року); Структурного підрозділу Українського державного університету імені Михайла Драгоманова «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти» (довідка № 284 від 30.12.2024 року); Громадської організації «Асоціація гірських провідників «Рівінь» на курсах гірських провідників (довідка 01/12 від 19.12.2024 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані, відповідають меті та завданням роботи. Вірогідність результатів дослідження забезпечена завдяки використанню методів, які відповідають меті та завданням дисертаційного дослідження; методологічній обґрунтованості вихідних позицій; опрацюванню значного обсягу наукових розвідок, документації, нормативно-правової бази та навчально-методичного забезпечення закладів вищої освіти; позитивним результатами впровадження матеріалів дисертації у роботу закладів системи вищої освіти.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Наукові положення ґрунтуються як на теоретичних здобутках дисертанта, так і на ретельному аналізі чималої джерельної бази (220 найменувань, з них 18 – іноземною мовою), який дав змогу об'єктивно проаналізувати категоріальний базис дослідження, провести теоретичний аналіз проблеми, забезпечити оптимальне використання адекватних наукових методів дослідження.

На наш погляд, структура дисертації та її результати дозволяють стверджувати, що дисертант реалізував усі окреслені завдання, розкрив темку й послідовно. Слід зазначити, що компоненти наукового апарату повністю корелюють між собою.

Вважаємо, що мета й завдання дослідження, поставлені дисертантом, послідовно реалізовані.

Загальні висновки переконливо відображають результати здійсненого дослідження.

Матеріали дослідження обговорювались на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях.

Зміст поданих анотацій відображає зміст дисертації та висвітлює її суттєві аспекти й основні положення.

Характеристика основних положень роботи

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (220 найменувань, з них 18 – іноземною мовою), 5 додатків. Загальний обсяг дисертації – 319 сторінки, основний зміст складає 219 сторінок, який містить 23 таблиці та 13 рисунків на 29-ти сторінках.

У **вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження; окреслено наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; висвітлено апробацію та впровадження результатів дослідження; зазначено особистий внесок здобувача; подано структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У *першому розділі* «Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластеру як педагогічна проблема» висвітлено специфіку: проблема підготовки вчителів технологій до туристичного супроводу, зміст підготовки до туристичного супроводу майбутнього вчителя технологій, особливості підготовки до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластеру. Обґрунтовано освітні компоненти, необхідні для формування готовності до туристичного супроводу майбутнього вчителя технологій: туризмознавство, екскурсознавство, краєзнавство тощо. Важливим у підготовці фахівців з туристичного супроводу є розгляд питань безпеки туризму.

Заслуговує уваги ґрунтовний аналіз особливостей інноваційного освітнього кластера, який трактується як: форма соціального партнерства; система взаємопов'язаних суб'єктів; розширене освітнє середовище.

У *другому розділі* «Теоретичні засади підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера» представлено методологічні підходи підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера, педагогічні умови підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу, концептуальні

засади та модель підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера.

Вважаємо доцільним авторське бачення таких методологічних підходів як синергетичний на основі принципу нелінійності; культурологічний на основі принципу креативності; комплексний на основі принципу інтеграції.

Грамотно виокремлено основні принципи.

Позитивної оцінки заслуговують концептуальні засади підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера: використання можливостей неформальної післядипломної освіти; визначення цілей підготовки; розвиток співпраці учителів; розроблення комплексної програми підготовки до туристичного супроводу учнів; особливості інноваційного освітнього кластера; визначення компонентної структури туристичної компетентності вчителя технологій.

Не викликають заперечень виокремлені автором педагогічні умови підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера: формування освітнього кластера «Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу»; забезпечення інноваційності освітнього кластера в контексті цифровізації освіти; краєзнавчий аспект як основа туристичної компетентності вчителя технологій; практичне спрямування туристичного супроводу на засадах неперервної освіти та освіти дорослих.

У *третьому розділі* «Дослідно-експериментальна перевірка готовності вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластера» представлено структуру інноваційного освітнього кластера та методика його реалізації у підготовці вчителя технологій до туристичного супроводу, організацію експериментальної роботи, стан практики підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу, аналіз результатів впровадження комплексної методики в умовах інноваційного освітнього кластера «Підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу».

Автором обґрунтовано обрано компонентну структуру готовності вчителя технологій до туристичного супроводу (мотиваційно-цільовий, змістово-результативний та діяльнісно-особистісний компоненти).

Аналіз результатів констатувального етапу дослідження дав змогу дисертанту зробити висновок про те, що існує можливість підвищення готовності вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах неформальної освіти, зокрема інноваційного освітнього кластера.

Педагогічний експеримент проведено з дотримання вимог, а отримані результати на формуальному етапі свідчать про наявність значного потенціалу освітньо-виховного середовища щодо підготовки вчителя технологій до туристичного супроводу. Усі зміни, що відбулися в експериментальних групах, є

статистично значущими, свідчать про успіх формувального експерименту загалом і дають змогу говорити про ефективність розробленої методики.

Повнота викладення матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлені у 20 публікаціях (із них 12 одноосібні), серед яких 5 одноосібних статей у наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки; 4 одноосібні статті у міжнародних виданнях; 1 колективна монографія (у співавторстві); 4 навчальних посібники (4 у співавторстві); 4 публікації (1 – у співавторстві) – засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 2 праці (2 – у співавторстві) – додатково відображають результати дисертації.

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

Оцінюючи дисертацію Горбачо І.І. загалом позитивно, відзначаючи її високий кваліфікаційний рівень, виокремимо низку дискусійних питань, які потребують пояснень і уточнень, зокрема:

1. На нашу думку, дисертантом недостатньо обґрунтовано, чому в основу дослідження було взято саме підготовку вчителів технологій до туристичного супроводу, тобто потрібно ґрунтовніше розкрити взаємозв'язок підготовки вчителів технологій із туристичною індустрією.

2. На с.179 та в моделі (рис.2.2.) автором представлено критерії (мотиваційний, змістовий; діяльнісний; особистісний та/чи креативний), але не зазначено їх показники.

3. Дисертаційне дослідження тільки виграло б, якщо його автор провів констатувальний експеримент для вибірки учасників з залученням майбутніх вчителів інших спеціальностей.

Вказані зауваження та побажання не стосуються основного змісту рецензованої роботи і не впливають на загальний високий рівень наукового дослідження, достовірність та обґрунтованість висновків дисертанта й не зменшують наукову значущість виконаної дисертації.

Висновок

Рецензоване дисертаційне дослідження Горбачо Івана Івановича «Підготовка вчителя технологій до туристичного супроводу в умовах інноваційного освітнього кластеру» – самостійне, завершене дослідження з науковою новизною, теоретичним і практичним значенням для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Горбацьо Іван Іванович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (трудове навчання та технології).

Рецензент:

**кандидат педагогічних наук,
доцента кафедри інженерії та технологій виробництва
факультету технологій та дизайну
УДУ імені Михайла Драгоманова**

«26» 02 2025

Людмила ЩЕРБАК

Підпис
ЗАВІРЯЮ: зав. канцелярією Українського державного
університету імені Михайла Драгоманова

«26» 02 2024